

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร โดยวิธีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าวในจังหวัดนครราชสีมาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะการดำเนินงานหอกระจายข่าว (2) ลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกร (3) ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร โดยวิธีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าว (4) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร (5) ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 301 ราย จากประชากร 30,070 ราย และผู้ควบคุมดูแลหอกระจายข่าว จำนวน 10 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการเมื่อ เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม 2538 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบพบกันโดยตรง แบบสัมภาษณ์ทั้งคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามที่ให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ หลังจากรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมดแล้ว ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์กับโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้ค่าสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับอธิบายผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 5 และค่าสถิติไคสแควร์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ลักษณะการดำเนินงานหอกระจายข่าว ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน

(1) สภาพทั่วไป หอกระจายข่าวส่วนใหญ่จะมีหมู่บ้านละ 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณบ้านของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง ตั้งแต่ 250-500 วัตต์ สร้างจากเงินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนใหญ่ ใช้เงินค่าก่อสร้างเฉลี่ย 20,000 บาท ส่วนมากผู้นำท้องถิ่นจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลหอกระจายข่าวโดยทำหน้าที่มาแล้วเฉลี่ย 5.5 ปี

ผู้ควบคุมดูแลจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายของหอกระจายข่าว เฉลี่ย 2,400 บาทต่อปี ปัญหาสำคัญของหอกระจายข่าว คือ อุปกรณ์การกระจายเสียงเสื่อมบ่อ ไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาซ่อมบำรุงและค่ากระแสไฟฟ้า

(2) ลักษณะการเผยแพร่ความรู้การเกษตร ส่วนใหญ่หอกระจายข่าวจะออกอากาศทุกวัน วันละ 1 ครั้ง โดยออกอากาศในตอนเช้า ระหว่างเวลา 05.30-08.00 น. รายการกระจายเสียงในตอนเช้า จะเปิดถ่ายทอดรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และส่วนมากจะไม่มีรายการกระจายเสียงในตอนเย็นหอกระจายข่าวได้รับทุนความรู้สนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลนำมาเผยแพร่เฉลี่ยเดือนละ 1 ม้วน ส่วนมากผู้ควบคุมดูแลจะเปิดเทปความรู้สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 เรื่อง ใช้วิธีเปิดเทปโดยพิจารณาเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับฤดูกาลและได้รับคำแนะนำจากเกษตรตำบล เมื่อเผยแพร่เสร็จแล้วส่วนใหญ่จะส่งคืนเกษตรตำบล เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อในหมู่บ้านอื่น

(3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะ ผู้ควบคุมดูแลหอกระจายข่าวมีความเห็นว่าการทำหน้าที่นี้ เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่และต้องการบริการเกษตรกรเพื่อนบ้าน โดยมีความต้องการได้รับการสนับสนุนเงินค่าตอบแทนเฉลี่ย 480 บาทต่อเดือน ผู้ควบคุมดูแลเห็นว่าประเภทรายการที่มีประโยชน์คือ รายการถ่ายทอดจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกับรายการเทปความรู้การเกษตรและการประกอบอาชีพ และให้ข้อเสนอแนะว่า ควรได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์เปลี่ยนใหม่ และได้รับการสนับสนุนเทปความรู้อย่างต่อเนื่อง

5.1.2 ลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45.0 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 26.3 ไร่ต่อครอบครัว มีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานและเขตนํ้าฝนใกล้เคียงกัน โดยทำนาเป็นอาชีพหลัก และรับจ้างเป็นอาชีพรอง มีรายได้ทั้งในและนอกภาคการเกษตร โดยไม่หักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 53,278 บาทต่อครอบครัว จำนวนสมาชิกและแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางด้านการเกษตร เกษตรกรส่วนมากจะเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพได้แก่ กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกร เกษตรกรได้รับความรู้จาก

สื่อมากกว่า 1 สื่อ ได้แก่ หอกระจายข้าว วิชชุโทรทัศน์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
วิทยุกระจายเสียง และเอกสารคำแนะนำ โดยคิดว่าได้รับความรู้จากหอกระจายข้าว
มากที่สุด เกษตรกรตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างจากหอกระจายข้าว เฉลี่ย 185 เมตร

5.1.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร ได้แบ่ง
การศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

(1) การรับฟังรายการต่าง ๆ ทางหอกระจายข้าว เกษตรกรส่วนมากรับฟัง
เสียงจากหอกระจายข้าวได้ชัดเจนดี มีการออกอากาศวันละ 1 ครั้ง ทุกวัน เกษตรกร
ส่วนมากติดตามรับฟังทุกครั้งที่มีการเปิดหอกระจายข้าว โดยติดตามรับฟังรายการเกี่ยวกับการ
การเกษตรและการทำมาหากิน เพราะต้องการรับฟังความรู้ในด้านต่าง ๆ และต้องการ
รับทราบข่าวสารทางราชการและข่าวท้องถิ่น

(2) การรับฟังรายการการเกษตรทางหอกระจายข้าว เกษตรกรทั้งหมดเคย
รับฟังรายการเพื่อความรู้การเกษตร ส่วนใหญ่ติดตามรับฟังตอนเช้าระหว่างเวลา 06.30
ถึง 07.00 น.

(3) การรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร เนื้อหาความรู้การเกษตรที่
เกษตรกรรับฟังส่วนมากได้แก่ เรื่องการทำนา ไร่ นาสวนผสม การเลี้ยงสัตว์ การปลูกผัก
การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การทำสวนไม้ผล การใช้ปุ๋ย การปลูกพืชไร่ การเลี้ยงปลา
และการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

เกษตรกรนำเนื้อหาความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นา ได้แก่ ความรู้
เรื่องการทำนา ไร่ นาสวนผสม การปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
การใช้ปุ๋ย และการปลูกพืชไร่

เกษตรกรมีระดับความต้องการรับฟังเนื้อหาความรู้ทางการเกษตรที่ระดับมาก
ใน 8 เรื่อง ได้แก่ ไร่ นาสวนผสม การปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ การทำสวนไม้ผล
การทำนา การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การใช้ปุ๋ย และการเลี้ยงปลา เกษตรกร
ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และสนใจหาความรู้เพิ่มเติม โดยติดต่อกับเกษตรตำบลและ
ส่วนมากนำเนื้อหาความรู้ไปพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรอื่น ๆ

(4) ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบรายการ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบรายการ ความยาว ภาษา และผู้ดำเนินรายการมีความเหมาะสมดีแล้ว

5.1.4 ความต้องการของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอรายการเทปความรู้ การเกษตร เกษตรกรส่วนมากมีความต้องการรับฟังรายการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของตนเองในเรื่อง การทำนา การทำไร่นาสวนผสม และการเลี้ยงสัตว์ ส่วนมากเกษตรกรต้องการรับฟังรายการที่มีความยาวประมาณ 15 นาที เวลาที่เหมาะสมในการรับฟังอยู่ในช่วงเช้า ระหว่างเวลา 06.00-07.00 น. ภาษาที่ใช้ในรายการ คือ ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นผสมกัน รูปแบบรายการที่นำเสนอที่ต้องการ คือ รายการตอบปัญหาการเกษตร รายการข่าวสารการเกษตร สันทนาสลับกับเพลง และสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมผู้ดำเนินรายการเป็นผู้หญิงสลับกับผู้ชาย

5.1.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังรายการเทปความรู้การเกษตร ปัญหาสำคัญที่พบ คือ รับฟังเสียงไม่ชัดเจน และได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจดังนี้ คือ สนับสนุนงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์กระจายเสียง ติดตั้งลำโพงเป็นแบบเสียงตามสาย มีการสนับสนุนเทปอย่างต่อเนื่อง เพิ่มความถี่ในการออกอากาศ มีตารางกระจายเสียงที่แน่นอน ควรเป็นความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับท้องถิ่นและฤดูกาล ควรมีการบรรยายสดโดยเกษตรกรตำบล มีผู้รับผิดชอบเปิดปิดเทปโดยเฉพาะ ควรมีความรู้ด้านอื่น ๆ ประกอบ และควรสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายของหอกระจายข่าว

5.1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร

5.1.6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร

(1) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษาและชนาตพนักที่ถือครองทางการเกษตรกับการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน

(2) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้าฝน การฝึกอบรม รายได้ และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตรมีความสัมพันธ์กัน

5.1.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับการนำ^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์

(1) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษา การนำ^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นาไม่มีความสัมพันธ์กัน

(2) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง การฝึกอบรม รายได้ ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้าฝน และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับการนำ^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นามีความสัมพันธ์กัน

5.1.6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับความต้องการรับฟัง^๕เนื้อหาความรู้การเกษตร

(1) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และการฝึกอบรมกับความต้องการรับฟัง^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน

(2) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง รายได้ ระดับการศึกษา การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตชลประทาน และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับความต้องการรับฟัง^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรมีความสัมพันธ์กัน

5.1.6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

5.1.6.1 สอรับสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า

(1) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษา ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรกับการรับฟัง^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน

(2) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษา การนำ^๕ความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นาไม่มีความสัมพันธ์กัน

(3) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และการฝึกอบรมกับความต้องการรับฟัง^๕เนื้อหาความรู้การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน

5.1.6.2 ปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า

(1) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้าฝน รายได้ การฝึกอบรม และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตรมีความสัมพันธ์กัน

(2) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้าฝน รายได้ การฝึกอบรม และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับการนำความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นามีความสัมพันธ์กัน

(3) เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษา การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้าฝน รายได้ และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกรกับความต้องการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตรมีความสัมพันธ์กัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถใช้ในการวางแผนการพัฒนาการใช้สื่อหอกระจายข่าว และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการใช้สื่อหอกระจายข่าวในการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อชนิดนี้ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิธีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าว ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

(1) ควรศึกษาความต้องการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตรของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ก่อนดำเนินรายการ เพื่อนำเสนอได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร

(2) เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลควรช่วยแนะนำผู้ควบคุมดูแลหอกระจายข่าวในการเลือกเรื่องที่จะเปิด ให้เหมาะสมกับพื้นที่และฤดูกาล รวมทั้งความถี่ในการเปิดเทปความรู้การเกษตร

(3) เนื้อหาความรู้การเกษตรที่นำเสนอ ควรทำเป็นตอนสั้น ๆ และนำออกอากาศติดต่อกันหลาย ๆ วัน เพราะถ้ายาวเกินไปเกษตรกรจะจำไม่ได้

(4) รายการเทปความรู้การเกษตรแต่ละเรื่องที่นำเสนอ ควรมีความยาวประมาณ 15 นาที ซึ่งเหมาะสมกับการรับฟังของเกษตรกร

(5) ควรเปิดรายการเทปความรู้การเกษตรในตอนเช้าระหว่างเวลา 06.00 ถึง 07.00 น.

(6) ภาษาที่ใช้ในรายการเทปความรู้การเกษตร ควรใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น

(7) รูปแบบรายการ ควรเป็นรายการตอบปัญหาการเกษตร รายการข่าวสารการเกษตร รายการสนทนาสลับกับเพลง และรายการสัมภาษณ์เกษตรกร

(8) ผู้ดำเนินรายการควรเป็นผู้หญิงสลับกับผู้ชาย

(9) ควรจัดกลุ่มผู้ฟังรายการเทปความรู้การเกษตร เพื่อให้สามารถนำเสนอความรู้ได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟังแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาจากลักษณะพื้นฐาน ปัญหา และความต้องการของเกษตรกรภายในกลุ่ม

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ควบคุมดูแลหอกระจายข่าวเกี่ยวกับการทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเผยแพร่ความรู้โดยใช้หอกระจายข่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) ควรศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกร ต่อความรู้ทางด้านการเกษตร เน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้การเผยแพร่ความรู้การเกษตรตรงกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

(3) ควรศึกษาถึงความรู้ในการออกอากาศที่เหมาะสมที่จะทำให้เกษตรกรผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาอาชีพของตนเอง